

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Број: 401-00-509/2021-16
1. фебруар 2021. године
Кнеза Милоша 20
Београд

На основу члана 23. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС“, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18 – др. закон) и на основу Решења о преносу овлашћења Број: 021-02-5/3/2021-08 од 13. јануара 2021. године, доносим

О Б Ј А Ш Њ Е Њ Е
у вези са рачуноводственим признавањем, вредновањем и
начином књижења дигиталне имовине у пословним књигама обвезника

Законом о рачуноводству („Службени гласник РС“, број 73/19, у даљем тексту: Закон), уређују се обвезници примене овог закона, разврставање правних лица и предузетника, организација рачуноводства, рачуноводствене исправе и врсте пословних књига, услови и начин вођења пословних књига, Регистар пружалаца рачуноводствених услуга, признавање и вредновање позиција у финансијским извештајима, састављање, достављање и јавно објављивање финансијских извештаја, годишњег извештаја о пословању, извештаја о корпоративном управљању, извештаји о плаћањима ауторитетима власти и нефинансијско извештавање, Регистар финансијских извештаја, Национална комисија за рачуноводство и надзор над спровођењем одредби овог закона.

Одредбама члана 24. Закона прописано је да за признавање, вредновање, презентацију и обелодањивање позиција у финансијским извештајима велика правна лица, правна лица која имају обавезу састављања консолидованих финансијских извештаја (матична правна лица), јавна друштва, односно друштва која се припремају да постану јавна, у складу са законом којим се уређује тржиште капитала, независно од величине, примењују Међународне стандарде финансијског извештавања (у даљем тексту: МСФИ). За признавање, вредновање, презентацију и обелодањивање позиција у финансијским извештајима, мала и средња правна лица примењују Међународни стандард финансијског извештавања за мала и средња правна лица (МСФИ за МСП), али имају могућност примене МСФИ. На крају, микро правна лица у смислу овог закона, за признавање, вредновање, презентацију и обелодањивање позиција у финансијским извештајима примењују Правилник о начину признавања, вредновања, презентације и обелодањивања позиција у појединачним финансијским извештајима микро и других правних лица („Службени гласник РС“, бр. 89/20), али такође имају могућност примене МСФИ, односно МСФИ за МСП.

Услед доношења Закона о дигиталној имовини („Службени гласник РС“, број 153/20) а у циљу појашњења рачуноводственог третмана дигиталне имовине и отклањања недоумица које су се појавиле приликом израде и након доношења овог закона у погледу начина књижења дигиталне имовине у пословним књигама обвезника, у наставку су дата објашњења у вези са рачуноводственим признавањем, вредновањем и књижењем дигиталне имовине у пословним књигама обвезника Закона.

1. Рачуноводствено евидентирање дигиталне имовине

Дигитална имовина, на основу члана 2. став 1. Закона о дигиталној имовини („Службени гласник РС“, број 153/20), означава дигитални запис вредности који се може дигитално куповати, продавати,

размењивати или преносити и који се може користити као средство размене или у сврху улагања, при чему дигитална имовина не укључује дигиталне записе валута које су законско средство плаћања и другу финансијску имовину која је уређена другим законима, осим када је другачије уређено овим законом.

Виртуелна (крипто) валута означава врсту дигиталне имовине коју није издала и за чију вредност не гарантује централна банка, нити други орган јавне власти, која није нужно везана за законско средство плаћања и нема правни статус новца или валуте, али је физичка или правна лица прихватају као средство размене и може се куповати, продавати, размењивати, преносити и чувати електронски.

Дигитални токен је врста дигиталне имовине и означава било које нематеријално имовинско право које у дигиталној форми представља једно или више других имовинских права, што може укључивати и право корисника дигиталног токена да му буду пружене одређене услуге.

МСФИ не дефинишу рачуноводствени третман дигиталне имовине. Међутим, питање рачуноводственог третмана виртуелних валута је разматрао Одбор за тумачење МСФИ („IFRIC” – *International Financial Reporting Standards Interpretations Committee*, у даљем тексту: Одбор). У складу са тренутним разматрањем Одбора, виртуелне валуте се рачуноводствено обухватају у складу са одредбама МРС 38 - *Нематеријална имовина* и МРС 2 - *Залихе*.

С обзиром да виртуелне валуте још увек немају широку употребу у систему робно-новчане размене, као и да њихова вредност значајно осцилира и у потпуности је диктира основни економски закон понуде и тражње на тржишту, она не задовољава дефиницију готовине према МСФИ, па је Закључак Одбора да виртуелне валуте не би требало рачуноводствено обухватати као готовину и готовинске еквиваленте, нити као друге финансијске инструменте (јер не представља власнички инструмент другог правног лица, уговорно право, ни уговор који се може затворити сопственим инструментима капитала власника виртуелне валуте) у складу са МСФИ 9 - *Финансијски инструменти*.

С друге стране, иако разноврснији, а често и комплекснији од виртуелних валута, о рачуноводственим аспектима дигиталних токена још мање је писано од стране утицајних извора. Ипак, дигитални токени се све више развијају и користе, што је и препознато у Закону о дигиталној имовини, па су у тачки 7. овог Објашњења дате одређене смернице у погледу њиховог рачуноводственог третмана.

У члану 6. став 2. Закона о дигиталној имовини дефинисано је да је стицање дигиталне имовине учествовањем у пружању услуге рачунарског потврђивања трансакција у информационим системима који се односе на одређену дигиталну имовину (тзв. рударење дигиталне имовине) дозвољено, али и да се на стицаоце, приликом тог стицања, не примењују одредбе овог закона. Међутим, даља употреба те дигиталне имовине свакако јесте у делокругу овог закона, па су из тог разлога у тачки 3. дата објашњења и у погледу рачуноводственог евидентирања саме трансакције стицања на описани начин.

Међутим, у наредној тачки започињемо са рачуноводственим аспектима настанка дигиталне имовине кроз примарно издавање (тзв. ICO – *Initial Coin Offering*), као и питањем да ли постоји интерно генерисање, односно производња дигиталне имовине од стране других учесника који нису издавалац конкретне дигиталне имовине.

Напомињемо да су сва објашњења дата с аспекта примене МСФИ. Извесно је да се до истих закључака долази и применом МСФИ за МСП, као и применом Правилника о начину признавања, вредновања, презентације и обелодањивања позиција у појединачним финансијским извештајима микро и других правних лица („Службени гласник РС”, број 89/20). Међутим, опција за евидентирање залиха трговца-посредника по фер вредности умањеној за трошкове продаје је расположива само за обвезнике МСФИ, односно не постоји као опција за остале обвезнике. Другим речима, осим наведеног изузетка, сва остала објашњења треба да примене сви обвезници Закона.

Постоји очекивање да ће Одбор за међународне рачуноводствене стандарде (IASB) у наредном периоду усвојити измене МСФИ (на пример у виду новог стандарда) којима ће се ближе дефинисати питања рачуноводственог евидентирања и финансијског извештавања дигиталне имовине, а могуће и

увести другачије моделе вредновања од тренутно расположивих, али извесно не у кратком року. У међувремену, обвезници Закона треба да примењују актуелне МСФИ у складу са овде датим објашњењима и смерницама.

2. Рачуноводствени аспекти настанка дигиталне имовине

Закон о дигиталној имовини у члану 2. дефинише да је издавалац домаће или стране физичко лице, предузетник или правно лице које је издало дигиталну имовину. У члану 28. став 2. прописано је да се уплата дигиталне имовине врши у новчаним средствима, у дигиталној имовини, и/или у услугама стицаоца те имовине (нпр. пренос издате дигиталне имовине лицима која „рударе” ту дигиталну имовину).

Другим речима, у иницијалној понуди дигиталне имовине (којом она по први пут настаје), издавалац од примарних купаца најчешће добија новчана средства или другу (већ издату) дигиталну имовину (најчешће виртуелне валуте).

У појединим случајевима, могуће је да примарни купац у иницијалној понуди дигиталну имовину плати својим добрима или услугама (попут програмирања) уколико је реч о трећем лицу, односно својим радом уколико је реч о запосленом у складу са МРС 19. Без обзира да ли је реч о екстерно или интерно насталим трошковима, издавалац ће их у конкретном случају евидентирати као расход периода у Билансу успеха или капитализовати као неко средство (попут нематеријалне имовине у складу са МРС 38). У сваком случају, обавеза према том лицу се затвара издавањем дигиталне имовине у оквиру иницијалне понуде.

Издавалац ће успешну иницијалну понуду рачуноводствено евидентирати задужењем одговарајућег рачуна имовине или расхода и одобравањем одговарајућег рачуна сопственог капитала, финансијских обавеза, прихода или унапред наплаћених прихода.

Одабир одговарајућег рачуна имовине ће зависити од накнаде коју добија од примарног купца, што може бити:

- готовина која се евидентира у оквиру рачуна групе 24 - *Готовински еквиваленти и готовина*,
- друга дигитална имовина коју издавалац евидентира као и сваки други секундарни стицалац у складу са објашњењима датим у наредним тачкама,
- расход или капитализовано средство у смислу примљених услуга или добара од стране примарног купца које се евидентира у оквиру одговарајућег рачуна расхода у класи 5 или имовине (попут групе 01 – *Нематеријална имовина*).

Независно од одабира рачуна имовине, рачун на коме ће издавалац евидентирати потражну страну налога за примарну продају дигиталне имовине ће зависити од обећања у вези са самом дигиталном имовином датих у белом папиру. Када су у питању дигитални токени могуће је да примарном емисијом настаје инструмент сопственог капитала издаваоца у складу са МРС 32 - *Финансијски инструменти: презентација*, финансијска обавеза у складу са МСФИ 9 - *Финансијски инструменти* или приход од продаје у складу са МСФИ 15 - *Приход од уговора са купцима* (који може бити одложен преко рачуна ПВР у зависности од конкретних околности), док ће у осталим случајевима (а по правилу у случају издавања виртуелних валута) настати приход у општем смислу у складу са Концептуалним оквиром за финансијско извештавање који није приход од продаје у складу са МСФИ 15.

Другим речима, у зависности од конкретних околности, издавалац може доћи у ситуацију да са потражне стране евидентира:

- повећање сопственог капитала у оквиру класе 3,

- финансијску обавезу у оквиру група 41 – *Дугорочне обавезе*, 42 - *Краткорочне финансијске обавезе* или 43 - *Обавезе из пословања*,
- приход од продаје у оквиру група 60 - *Приходи од продаје робе* или 61 - *Приходи од продаје производа и услуга* који у почетку може бити разграничен преко рачуна 491 - *Унапред наплаћени приходи*, или
- приход у оквиру рачуна 659 - *Остали пословни приходи* ако је реч о приходу у општем смислу који није у делокругу МСФИ 15.

Осим примарне продаје дигиталне имовине од стране издаваоца у оквиру иницијалне понуде, у појединим случајевима примењује се алгоритам који подразумева да се тзв. рудари међусобно такмиче у покушају да креирају нови блок у коме ће се записивати наредне трансакције конкретном дигиталном имовином, па рудар који успешно креира нови блок прима награду у виду додатних јединица конкретне дигиталне имовине. Међутим, ова награда се не прима директно од издаваоца дигиталне имовине, као ни од учесника, односно власника конкретне дигиталне имовине, већ од самог информационог система, односно мреже дигиталне имовине. Другим речима, у питању је специфичан вид накнадне „примарне емисије“ који не представља примарну продају у оквиру иницијалне понуде. О овом питању дата су детаљнија објашњења у тачки 3.

Напомињемо да само издавалац интерно креира дигиталну имовину у складу са белим папиром. Сви остали учесници дигиталну имовину стичу екстерно – као купци у примарној продаји, као рудари уколико је реч о примени тог алгоритма или као страна у секундарној трговини том дигиталном имовином. У том смислу, с аспекта свих учесника осим издаваоца, не може се говорити о интерно генерисаној нематеријалној имовини у смислу МРС 38 – *Нематеријална имовина*, као ни о конверзији залиха (производњи) у смислу МРС 2 - *Залихе*.

3. Рачуноводствено евидентирање тзв. рударења дигиталне имовине

Обвезници могу да учествују у стицању дигиталне имовине (виртуелних валута и дигиталних токена) учествовањем у пружању услуге рачунарског потврђивања трансакција у информационим системима који се односе на одређену дигиталну имовину, што раде физичка и правна лица која се уобичајено називају рудари (дигиталне имовине) и валидатори. И једни и други суштински креирају нови блок и потврђују (валидирају) трансакције, односно чине саставни део мреже конкретне дигиталне имовине, а разлика произилази из тога да ли према алгоритму који је примењен за конкретну дигиталну имовину постоји награда за креирање новог блока, док трансакциона накнада постоји у сваком случају.

3.1. Трансакциона накнада

Суштина је да је за само постојање дигиталне имовине неопходна значајна рачунарска снага оличена у капиталној инвестицији у хардвер и софтвер, као и у значајним текућим трошковима у виду потрошње електричне енергије и одржавања информационог система који се користи за процесирање и потврђивање трансакција дигиталном имовином.

Рудари и валидатори добијају награду за тај рад у виду трансакционе накнаде. У питању је накнада која се наплаћује од сваког власника дигиталне имовине који је иницирао конкретну трансакцију. Накнада се уобичајено наплаћује у виду процента саме дигиталне имовине која је била предмет трансакције, а износ накнаде, односно проценат је опште познат и прихваћен од стране свих учесника у мрежи конкретне дигиталне имовине. Практично, реч је о делу трансакционих трошкова за власника дигиталне имовине који је иницирао трансакцију.

Уобичајено се сматра да постоји уговор (у рачуноводственом смислу, не и у формалном) између рудара или валидатора са једне стране и иницијатора трансакције са друге стране, којим је дефинисано да ће рудар, односно валидатор пружити услугу процесирања и потврђивања трансакције за шта ће добити предефинисану накнаду од стране иницијатора трансакције. У том случају за рудара, односно валидатора, реч је о приходима од продаје услуга у делокругу МСФИ 15 - *Приход од уговора са купцима*.

У складу са тачком 66. МСФИ 15, рудар, односно валидатор одмерава неготовинску накнаду, односно дигиталну имовину добијену као проценат износа саме трансакције, по њеној фер вредности.

Другим речима, по процесирању и потврђивању трансакције, рудар, односно валидатор добијају накнаду у виду дигиталне имовине коју евидентирају као средство са дуговне стране и приход од продаје услуга у оквиру рачуна групе 61 са потражне стране у износу фер вредности стечене дигиталне имовине на дан трансакције. Свакако је реч о признавању прихода у одређеном тренутку времена по извршеној трансакцији. На овај начин стечена дигитална имовина признаје се у складу са свим претходним објашњењима, а најчешће као нематеријална имовина или залиха.

3.2. Награда за нови блок

Поједине врсте дигиталне имовине примењују алгоритам који подразумева да се рудари међусобно такмиче у покушају да креирају нови блок у коме ће се записивати наредне трансакције конкретном дигиталном имовином.

За разлику од трансакционе накнаде, рудари награду за нови блок не добијају ни од једног учесника, односно власника конкретне дигиталне имовине, већ од самог информационог система, односно мреже дигиталне имовине.

Имајући у виду наведено, као и одредбе из параграфа 6. и 9.(б) МСФИ 15 да ентитет треба да примењује овај стандард на уговор само ако је друга страна у уговору купац, односно да ентитет треба да рачуноводствено обухвата уговор са купцем који је у делокругу овог стандарда само ако ентитет може да идентификује права свих страна у вези са добрима или услугама које се преносе, извесно је да награда за нови блок није у делокругу МСФИ 15.

У складу са наведеним, по овом основу није могуће евидентирати приходе од продаје, већ само остале приходе (у ширем смислу у складу са Концептуалним оквиром за финансијско извештавање). Другим речима, овако добијена дигитална имовина ће се свакако евидентирати у износу фер вредности на дан стицања тако што ће се са дуговне стране признати средство, а са потражне стране остали пословни приход у оквиру рачуна 659. И у овом случају се средство и приход признају када се креира нови блок, односно добије награда у виду нове дигиталне имовине. На овај начин стечену дигиталну имовину, рудар признаје у складу са свим претходним објашњењима, а најчешће као нематеријалну имовину или залиху.

4. Рачуноводствено признавање виртуелних валута

У оквиру актуелних МСФИ, виртуелне валуте се евидентирају као нематеријална имовина, осим ако нису испуњени услови за евидентирање као залихе.

4.1. МРС 38 - Нематеријална имовина

МРС 38 - *Нематеријална имовина* дефинише нематеријалну имовину као „немонетарну имовину без физичке суштине која се може идентификовати”, а само средство као „ресурс који ентитет контролише као резултат прошлих догађаја и од којег се очекује прилив будућих економских користи у ентитет”.

Монетарне и немонетарне ставке су дефинисане у МРС 21 - *Ефекти промена девизних курсева* који у параграфу 16. наводи да је основна карактеристика немонетарне ставке одсуство права примања (или обавезе издавања) фиксног или одређивог броја новчаних јединица.

Очигледно је да су виртуелне валуте немонетарне ставке без физичке суштине, па уколико су и препознатљиве у смислу МРС 38 испуњавају дефиницију нематеријалне имовине.

У складу са параграфом 12. МРС 38 имовина је препознатљива ако је:

(а) одвојива, односно када се може одвојити или оделити од ентитета и продати, пренети, лиценцирати, изнајмити или разменити, било појединачно или заједно са повезаним уговором, препознатљивом имовином или обавезом, без обзира да ли ентитет има намеру да то уради; или

(б) настаје по основу уговорних или других законитих права, без обзира да ли су та права преносива или одвојива од ентитета или од других права и обавеза.

Имајући у виду да их обвезник може продати, пренети или разменити, виртуелне валуте задовољавају дефиницију нематеријалне имовине јер су немонетарна средства без физичке суштине која се могу идентификовати у смислу МРС 38, и докле год су под контролом обвезника и извесно је да ће му донети будуће економске користи, признају се као нематеријална имовина.

Изузетно, у складу са параграфом 3.а) МРС 38, виртуелне валуте које обвезник држи ради продаје у редовном току пословања признају се као залихе у складу са МРС 2, уместо као нематеријална имовина.

4.2. МРС 2 - Залихе

МРС 2 - *Залихе* дефинише залиху као средство које се држи ради продаје у редовном пословању, које је у процесу производње ради такве продаје, или у облику основног или помоћног материјала који се троши у производном процесу или приликом пружања услуга.

Виртуелне валуте могу да се држе ради продаје у редовном пословању, па имајући у виду да МРС 2 не захтева да залихе буду у физичкој форми, очигледно је да се виртуелне валуте могу евидентирати као залихе, што ће зависити од конкретних чињеница и околности власника те имовине. У пракси, сама дигитална имовина се не користи у производњи залиха и, према томе, не би их требало сматрати материјалом и залихама који се троше у процесу производње.

Уколико се обвезник бави куповином или продајом виртуелних валута за туђи или за сопствени рачун на начин да их стиче са циљем продаје у блиској будућности и остваривања добити по основу флукуација цене или марже, сматра се трговцем-посредником (у смислу МРС 2) и може да одабере опцију из параграфа 3.б) и 5. МРС 2 да их одмерава по фер вредности умањеној за трошкове продаје и да промене те вредности признаје у оквиру Биланса успеха у периоду у ком је настала промена, уместо основног приступа прописаног у МРС 2.

Напомињемо да је Одбор закључио да се МРС 2 - *Залихе* примењује на виртуелне валуте које се држе ради продаје у редовном пословању. Уколико МРС 2 није применљив, обвезник би требало да примени МРС 38 - *Нематеријална имовина* за рачуноводствено обухватање виртуелних валута. У случајевима где обвезник држи виртуелне валуте у инвестиционе сврхе на дужи временски период (тј. раст капитала), дигитална имовина не одговара дефиницији залиха, већ се евидентира као нематеријална имовина.

5. Вредновање виртуелних валута

5.1. Вредновање виртуелних валута са становишта нематеријалне имовине

5.1.1. Почетно одмеравање

Виртуелне валуте које се признају као нематеријална имовина, почетно се одмеравају по набавној вредности.

Набавна вредност виртуелних валута укључује набавну цену (увећану за евентуалне порезе који се не рефундирају и умањену за евентуалне трговинске попусте и рабате), као и директно приписиве

трошкове који ће у пракси најчешће бити само трансакциони трошкови директно повезани са конкретном набавком.

Када се виртуелна валута стекне у замену за друго немонетарно средство (укључујући и другу дигиталну имовину), набавна вредност се мери по фер вредности, осим ако трансакцији недостаје комерцијална компонента или се не може поуздано измерити фер вредност ни стеченог, ни датог средства. У таквим случајевима, набавна вредност стечене виртуелне валуте мери се у износу нето књиговодствене вредности средства које се даје, утврђене на дан размене.

5.1.2. Накнадно вредновање

Постоје два приступа накнадног одмеравања према МРС 38 - *Нематеријална имовина* која се могу применити као избор рачуноводствене политике за сваку класу нематеријалне имовине, односно у конкретном случају за виртуелне валуте, и то:

- модел набавне вредности, и
- модел ревалоризације (уколико постоји активно тржиште).

5.1.2.1. Модел набавне вредности

Модел набавне вредности према МРС 38 - *Нематеријална имовина* подразумева накнадно мерење по набавној вредности умањеној за амортизацију и губитке од умањења вредности.

Виртуелне валуте углавном немају датум истека, тј. тешко је предвидети период у коме се очекује да ће конкретна виртуелна валута престати да генерише приливе новчаних токова обвезнику или током којег би могла да буде замењена са вољном другом страном за готовину или другу робу и услуге. Обвезник који је власник виртуелне валуте ће бити у обавези да размотри да ли се предвиђа ограничење периода током којег се очекује да таква дигитална имовина генерише нето прилив готовине за тог обвезника. Уколико не постоји предвидиво ограничење, може се сматрати да таква дигитална имовина има неограничени корисни век и, као резултат тога, таква имовина се не амортизује. Међутим, нематеријалну имовину са неограниченим корисним веком је неопходно тестирати на умањење вредности (обезвређење) сагласно МРС 36 - *Умањење вредности имовине* најмање једном годишње или чешће уколико су се појавиле назнаке умањења вредности.

Имајући у виду наведено, очекивање је да ће се већина виртуелних валута које се признају као нематеријална имовина, евидентирати без обрачуна амортизације, али са редовним тестирањем на умањење вредности у складу са МРС 36, односно најмање на сваки дан Биланса стања.

Тамо где постоји предвидиво ограничење периода током којег се очекује да виртуелна валута генерише нето новчане приливе за обвезника, треба проценити корисни век трајања и амортизовати набавну вредност виртуелне валуте умањене за евентуалну резидуалну вредност (процењени остатак вредности након истека корисног века) током корисног века трајања.

МРС 38 у тачки 100. прописује да је резидуална вредност нематеријалне имовине са коначним (ограниченим) корисним веком трајања нула, осим ако:

(а) не постоји обавеза треће стране да купи имовину на крају њеног века трајања; или

(б) за имовину постоји активно тржиште (у складу са дефиницијом МСФИ 13) и резидуална вредност се може утврдити позивањем на то тржиште и вероватно је да ће такво тржиште постојати на крају корисног века имовине.

Поред тога, таква имовина такође подлеже испитивању умањења вредности према МРС 36 - *Умањење вредности имовине* кад год постоји назнака умањења вредности.

Када се испитивањем умањења вредности утврди да је дигиталној имовини умањена вредност, обвезник је дужан да књиговодствену вредност дигиталне имовине сведе до надокнадиве вредности и да евидентира губитак од умањења вредности у Билансу успеха за тај период. У каснијим периодима, власник дигиталне имовине ће бити дужан да прати да ли постоје назнаке да губитак због умањења вредности можда више не постоји (или да се губитак можда смањило) и, ако постоје, поново одреди надокнадиви износ и последично усклади књиговодствену вредност. МРС 36 - *Умањење вредности имовине* дозвољава обвезнику да евидентира сторнирање губитка због умањења вредности под условом да ажурирани књиговодствени износ не прелази иницијалну набавну вредност средства умањену за евентуалну амортизацију која би била призната да претходно умањење није било признато.

5.1.2.2. Модел ревалоризације

Обвезник може применити модел ревалоризације (што се претходно утврђује изабраном рачуноводственом политиком) само ако се фер вредност може утврдити позивањем на активно тржиште, које МСФИ 13 - *Одмеравање фер вредности* дефинише као „тржиште на коме се трансакције са имовином и обавезама одвијају довољно често и у обиму који обезбеђује информације о ценама на континуираној основи“.

Међутим, фер вредност је одмеравање засновано на тржишту, а не одмеравање засновано на конкретном обвезнику, тако да МСФИ 13 обезбеђује хијерархију фер вредности како би се побољшала конзистентност и упоредивост целог мерења, као и обелодањивања која се односе на то. Ова хијерархија фер вредности састоји се од три нивоа, који су следећи:

- ниво 1 (котиране цене на активном тржишту за идентична средства или обавезе),
- ниво 2 (инпути који нису котиране цене укључене у ниво 1 које су уочљиве за имовину или обавезу, било директно или индиректно) и
- ниво 3 (неуочљиви инпути за имовину или обавезе).

За утврђивање фер вредности виртуелних валута, примењује се ниво 1. Наиме, МРС 38 - *Нематеријална имовина* не дозвољава ревалоризацију нематеријалне имовине применом фер вредности утврђене инпутима нивоа 2 или 3. Сходно томе, ако на активном тржишту не постоји котирана цена идентичног средства (конкретно цена нивоа 1. према МСФИ 13), власник такве имовине ће бити дужан да примени модел набавне вредности за њено накнадно одмеравање.

Имајући у виду наведено, извесно је да услове за примену модела ревалоризације тренутно испуњава свега неколико најпопуларнијих виртуелних валута.

Према моделу ревалоризације виртуелна валута се књиговодствено евидентира по ревалоризованој вредности, што је њена фер вредност на дан ревалоризације, умањена за акумулирану амортизацију која је накнадно уследила и било какве накнадне акумулиране губитке од умањења вредности.

Уколико се књиговодствена вредност нематеријалне имовине увећа као резултат ревалоризације, то увећање се признаје у Билансу успеха у износу у ком поништава ревалоризационо умањење исте имовине претходно признате у Билансу успеха, а евентуални преостали део увећања се признаје у укупном осталом резултату и акумулира у капиталу у оквиру позиције ревалоризационе резерве.

Уколико се књиговодствена вредност нематеријалне имовине смањи као резултат ревалоризације, то смањење се признаје у укупном осталом резултату највише до износа преосталог потражног салда у ревалоризационој резерви за ту имовину тако што смањује износ акумулиран у капиталу у оквиру позиције ревалоризационе резерве, а евентуални преостали део смањења се признаје у Билансу успеха.

Евентуални салдо ревалоризационе резерве преноси се директно у нераспоређену добит без утицаја на Биланс успеха или у целости на дан престанка признавања конкретног средства или постепено у износу разлике између амортизације обрачунате на основу ревалоризоване књиговодствене вредности имовине и амортизације која би се признала на основу набавне вредности тог средства. Уколико је реч о средству са неограниченим корисним веком, практично је расположив само први приступ са преносом у целости на дан престанка признавања конкретног средства.

5.2. Вредновање виртуелних валута са становишта залиха

5.2.1. Основни модел вредновања залиха

Основни модел вредновања виртуелних валута у складу са МРС 2 - *Залихе* захтева мерење по нижој вредности између набавне вредности и нето оствариве вредности. Према овом моделу, повећања у вредности изнад иницијалне набавне вредности не могу да се евидентирају.

5.2.1.1. Набавна вредност

Набавна вредност залиха виртуелних валута најчешће укључује набавну цену, евентуалне порезе директно приписиве набавци који се не могу рефундирати и друге трошкове који се могу директно приписати стицању ових залиха. Остали трошкови су укључени у набавну вредност само у мери у којој су неопходни за довођење залиха дигиталне имовине на своју тренутну локацију и стање.

Трошкови залиха не укључују процењене трошкове продаје, као и трошкове складиштења (нпр. трошкове држања новчаника или другог дигиталног рачуна).

Имајући у виду да је сва дигитална имовина екстерно стечена (осим у случају издаваоца дигиталне имовине), трошкови конверзије (производње) неће постојати, као ни трошкови складиштења између фаза производње.

5.2.1.2. Нето остварива вредност

Нето остварива вредност дефинисана је у МРС 2 - *Залихе* као процењена продајна цена у оквиру редовног пословања, умањена за процењене трошкове довршења (што није могуће у случају виртуелних валута) и процењене трошкове неопходне за реализацију продаје.

Обвезник који евидентира виртуелне валуте као залихе дужан је да процени нето оствариву вредност на сваки дан Биланса стања.

Уколико фер вредност (утврђена у складу са МСФИ 13) умањена за процењене трошкове неопходне за реализацију продаје падне испод набавне вредности, обвезник је дужан да књиговодствену вредност ових залиха сведе на нето оствариву вредност, односно да евидентира губитак од умањења вредности ових залиха у оквиру Биланса успеха периода у коме је дошло до умањења вредности.

Уколико у наредном периоду дође до повећања нето оствариве вредности конкретних залиха, претходно евидентирани губитак од умањења вредности се поништава преко Биланса успеха периода у којем су се околности побољшале. Међутим, вредност ових залиха се никад не повећава изнад иницијалне набавне вредности.

5.2.2. Фер вредност умањена за трошкове продаје

Трговци и посредници који купују и продају виртуелне валуте за туђи или за сопствени рачун на начин да их стичу са циљем продаје у блиској будућности и остваривања добити по основу флукуација цене или марже, имају избор одмеравања залиха виртуелне валуте по фер вредности умањеној за трошкове продаје – што се претходно утврђује рачуноводственом политиком.

Сва повећања и смањења ове вредности признају се у оквиру Биланса успеха. Другим речима, у овом случају књиговодствена вредност ових залиха може да се повећа изнад иницијалне набавне вредности.

У том случају се не примењују захтеви МРС 2 који се односе на одмеравање, односно не примењује се основни модел.

Напомињемо да се у овом случају, за разлику од модела ревалоризације у складу са МРС 38, фер вредност процењује у складу са МСФИ 13, али применом инпута свих нивоа, односно у случају да не постоји активно тржиште, примењују се технике процене фер вредности засноване на инпутима нивоа 2, односно нивоа 3 ако нису расположиви ни инпути нивоа 2.

6. Књиговодствено евидентирање виртуелних валута

У наставку дајемо рачуне и ставове за књижење у складу са Правилником о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за привредна друштва, задруге и предузетнике („Службени гласник РС”, број 89/20), који је у примени почев од састављања финансијских извештаја на дан 31.12.2021. године.

6.1. Књиговодствено евидентирање виртуелних валута као нематеријалне имовине

Виртуелне валуте које се признају као нематеријална имовина књиговодствено се евидентирају на следећим рачунима:

На рачуну 014 - *Остала нематеријална имовина*, евидентира се набавна односно ревалоризирана вредност виртуелних валута, уколико су испуњени услови за признавање.

Набавка се евидентира одобравањем одговарајућег рачуна групе 43 - *Обавезе из пословања* уколико је у питању продаја на одложено, односно рачуна групе 24 - *Готовински еквиваленти и готовина* по изводу.

Сви повезани трошкови који према МРС 38 - *Нематеријална имовина* не испуњавају услове да буду укључени у набавну вредност, евидентирају се као расход периода у оквиру одговарајућих рачуна.

Евентуални трошкови амортизације (у складу са претходно датим објашњењима) овако признатих виртуелних валута књиже се задуживањем рачуна 540 - *Трошкови амортизације*, док се одобрава кумулирани износ трошкова амортизације преко рачуна исправке вредности нематеријалне имовине у оквиру рачуна 014.

Уколико је виртуелна валута обезвређена, разлика између књиговодствене и надокнадиве вредности се евидентира преко рачуна исправке вредности нематеријалне имовине у оквиру рачуна 014 и рачуна 581 - *Расходи од усклађивања вредности нематеријалне имовине*. Евентуално накнадно смањење или укидање претходно евидентираног губитка од умањења вредности евидентира се задужењем рачуна исправке вредности у корист рачуна 681 - *Приходи од усклађивања вредности нематеријалне имовине*.

Ако обвезник виртуелну валуту евидентирану као нематеријалну имовину вреднује моделом ревалоризације, односно по фер вредности, усклађивање са процењеном фер вредношћу се врши у складу са претходно наведеним правилима, преко рачуна:

330 - *Ревалоризационе резерве по основу ревалоризације нематеријалне имовине, некретнина, постројења и опреме*,

581 - *Расходи од усклађивања вредности нематеријалне имовине, и*

681 - *Приходи од усклађивања вредности нематеријалне имовине.*

Укидање ревалоризационих резерви се књиговодствено обухвата задужењем рачуна 330 и одобрењем рачуна 340 - *Нераспоређени добитак ранијих година*, односно без утицаја на Биланс успеха периода у складу са претходно наведеним правилима.

По престанку признавања, искњижава се припадајући салдо набавне, односно ревалоризоване вредности и евентуалне исправке вредности, евидентира се евентуално потраживање за продају или прилив од продаје по изводу, а нето разлика се евидентира као губитак на рачуну 570 - *Губици по основу расходања и продаје нематеријалне имовине, некретнина, постројења и опреме*, односно добитак на рачуну 670 - *Добици од продаје нематеријалне имовине, некретнина, постројења и опреме*.

6.2. Књиговодствено евидентирање виртуелних валута као залиха

Све виртуелне валуте које се признају као залихе, евидентирају се у оквиру рачуна 131 - *Роба у магацину*. Набавка се евидентира задужењем рачуна 131 у износу набавне вредности и одобрењем одговарајућег рачуна групе 43 - *Обавезе из пословања* уколико је у питању продаја на одложено, односно рачуна групе 24 - *Готовински еквиваленти и готовина* по изводу.

Сви повезани трошкови који према МРС 2 - *Залихе* не испуњавају услове да буду укључени у набавну вредност, евидентирају се као расход периода у оквиру одговарајућих рачуна.

Уколико се ове залихе воде по основном моделу МРС 2, евентуално свођење на нето оствариву вредност евидентира се преко рачуна исправке вредности отвореног у оквиру рачуна 131. Губитак од овог обезвређења евидентира се задужењем рачуна 584 - *Расходи од усклађивања вредности залиха*, а евентуално накнадно укидање овог губитка одобрењем рачуна 684 - *Приходи од усклађивања вредности залиха*.

Уколико се ове залихе воде по фер вредности умањеној за трошкове продаје у складу са претходно датим објашњењима, вредност на рачуну 131 коригује се у корист рачуна 684 - *Приходи од усклађивања вредности залиха* у случају повећања вредности, односно на терет рачуна 584 - *Расходи од усклађивања вредности залиха* у случају смањења вредности.

Продаја ових залиха се у сваком случају евидентира двоструким ставом:

- задужењем рачуна 501 - *Набавна вредност продате робе* и одобрењем рачуна 131 - *Роба у магацину* по нето књиговодственој вредности утврђеној на дан продаје (без обзира да ли је у питању набавна, нето остварива или фер вредност умањена за трошкове продаје); и
- задужењем одговарајућег рачуна групе 24 - *Готовински еквиваленти и готовина*, односно рачуна групе 20 - *Потраживања по основу продаје* (уколико је реч о продаји на одложено) и одобрењем одговарајућег рачуна групе 60 - *Приходи од продаје робе*.

7. Рачуноводствено евидентирање дигиталних токена

Већ сад постоји читав низ различитих дигиталних токена, а даљим развојем се могу очекивати и додатни облици ове имовине.

За сада, дигитални токени се у најширем смислу могу разврстати у:

а) токене који представљају механизам држања и преноса власништва над неком другом стварном имовином, па у том случају вредност токена произилази из вредности саме имовине на коју се токен односи;

б) токене који представљају право на прибављање одређеног добра или услуге без даље накнаде или уз значајан попуст, па у том случају вредност токена произилази из вредности тог права што је у највећој мери засновано на потражњи за конкретним добром или услугом;

в) токене који представљају право на учешће у неком правном лицу у смислу права на примање готовине или неког другог финансијског средства од тог правног лица (било као обавеза тог правног лица или на добровољној бази), или у смислу учешћа у резидуалној вредности тог правног лица што може да укључи и право на учествовање у доношењу руководећих одлука у том правном лицу.

Очигледно је да је за исправно рачуноводствено евидентирање неопходно анализирати сваки конкретни случај засебно, али начелно дигитални токени могу испунити услове да буду евидентирани као нематеријална имовина у складу са МРС 38, залиха у складу са МРС 2, али и као финансијско средство (власничко или дужничко, осим готовине) у складу са МРС 32 - *Финансијски инструменти: презентација* и МСФИ 9 - *Финансијски инструменти*, авансно плаћање у складу са општим правилима МСФИ, и као конкретно средство које начелно може бити у делокругу МРС 16 - *Некретнине, постројења и опрема*, МРС 40 - *Инвестиционе некретнине* или МРС 41 - *Пољопривреда*.

По испуњењу услова за евидентирање у складу са неким од наведених стандарда, дигитални токен се признаје, почетно и накнадно одмерава и књиговодствено евидентира као и друга средства у делокругу тих стандарда. Уколико се дигитални токен евидентира као нематеријална имовина или као залиха, у највећем броју случајева сходно се примењују сва претходно дата објашњења за виртуелне валуте. Међутим, детаљно објашњавање свих осталих могућих опција би далеко превазишло оквире и намену овог Објашњења.

П.О. МИНИСТРА
ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР
Сања Стевановић

